

De Vaassense Dorpskerk

De huidige Vaassense Dorpskerk stamt uit 1853. De kerk werd toen gebouwd door Looman, de stadsbouwmeester van Deventer. Dit artikel geeft een kijkje achter de schermen van de bouw.

Het koor van de oude Dorpskerk van Vaassen

De Vaassense Dorpskerk werd te oud en te klein voor de gemeente. Er moest veel aan gebeuren. De kerkvoogdij besloot daarom het schip van de kerk te vernieuwen. De toren bleef echter staan.

Dominee Nijhof hield op 16 mei 1852 de laatste preek in de oude kerk. De tekst voor de preek kwam uit Mattheüs 24 vers 2b: Voorwaar, Ik zeg u, er zal hier geen steen op de andere gelaten worden, die niet zal worden weggebroken. De afbraak was snel achter de rug. Dominee Nijhoff kon al na een maand, op woensdag 19 juni 1852, de eerste steen leggen voor de nieuwe kerk. Deze steen is aan de linkerkant van de voorgevel van de kerk (aan de Dorpsstraat) aangebracht.

In het maandblad 'de Boekzaal der geleerde wereld' werd hiervan in juli 1852 onder kerknieuws het volgende opgenomen:

Vaassen 19 Junij. Heden was het voor deze Gemeente een dag van dankbare blijdschap. Door milde liefdegaven, zoo van ingezetenen als welgezinden uit den omtrek en onderscheidene vrienden van onzen Leeraar uit Amsterdam, 's Hage en elders, in staat gesteld tot het doen afbreken van ons oud, vervallen en te klein geworden kerkgebouw, alsmede tot den opbouw van een nieuw en grooter bedehuis, werd heden daaraan de eerste steen gelegd door onzen hartelijk geliefden Herder en Leraar, Ds. J. B. Nijhoff, in tegenwoordigheid van den geachten Burgemeester dezer plaats, Mr. E. F. J. Weerts, van den Kerkeraad, den Heer B. Looman, architect, den Heer Ph. Wegerif, aannemer en een aantal belangstellenden.

Nadat de organist op het nog aanwezige orgel het eerste vers van het tweede gezang gespeeld had, overhandigde de aannemer, onder het houden eener gepaste toespraak, de noodige bouwstoffen aan onzen Leeraar, welke, na het leggen van den steen, een treffend woord sprak tot de Kerkvoogden en Notabelen, den Burgemeester, den architect, den aannemer en eindelijk tot al de daar aanwezigen, daarbij vooral tot grondslag nemende 1 Kor. III: 10, 11. De Burgemeester beantwoordde deze toespraak waardig en minzaam, waarop de plegtigheid besloten werd met het spelen van het elfde vers van den 118 Psalm.

Oude ansichtkaart van de Vaassense Dorpskerk

De nieuwe kerk werd op 16 mei 1853, na precies een jaar, in gebruik genomen. In Boekzaal der geleerde wereld van juni 1853 verscheen daarvan een verslag:

VAASSEN, 16 mei. De dag van heden was voor de Herv. Gemeente alhier een ware feestdag. Het nieuw gestichte Bedehuis, waartoe zij zoo mild bijdroegen en dat, door zijne uit- en inwendige schoonheid, maar niet minder door zijne doelmatige inrigting, een sieraad van ons dorp, den kundigen en smaakvolle bouwheeren B. Looman en Ph. Wegerif, architect en aannemer, tot hooge eer verstrekt en op eene treffende wijze den geest der liefde verkondigt, die er in onze Gemeente heerscht, werd heden middag in het gemeenschappelijk gebed Gode opgedragen. Onze waarde Leeraar, Ds. J. B. Nijhoff, stemde de groote menigte, die in het heiligdom vergaderd had, tot dit plegtig gebed, en sprak vervolgens naar aanleiding van 2 Cor. V: 17b, ons smeevende dat wij het bij de vernieuwing van ons Bedehuis niet zouden laten berusten, maar vooral ook op onze geestelijke vernieuwing bedacht zouden zijn. Met een dankbaar gevoel herinnerden wij ons tevens de weldadigheid van onderscheidene edele gevers uit onze naburige Gemeente, uit onze hoofdstas des Vaderlands en zelfs van eenige onzer Katholieke Medechristenen; en van geheeler harte vereenigden wij ons met den dank die aan onderscheidene achtenswaardige personen, namens de Gemeente en Heeren Kerkvoogden, werd toegebracht voor hunne medewerking, inlichting, lifde en hulp. Eere en lof werd ook in hen den Allerhoogsten toegebracht, die door zijn H. Geest in zoo velen zóó veel goeds heeft gewrocht. Niet ligt zal deze dag en die stond bovenal vergeten worden, waarin de ontelbare schare zich eerbiedig nederboog voor den troon des Almagtigen. God verhoore genadiglijk die smeekingen.

Vaassense Dorpskerk vanaf de Torenstraat

beschreven:

De tekst voor de preek van de inwijdingsdienst haalde dominee Nijhoff uit 2 Corinthiers 5 vers 17b: Het oude is voorbijgegaan, zie, het nieuwe is gekomen.

Dominee Nijhoff schonk bij de inwijding van de kerk een kanselbijbel van Elsevier uit 1663 aan de kerk. Deze kanselbijbel is in 1989 gerestaureerd en is nog steeds in de kerk aanwezig.

Het vernieuwen van de kerk kost natuurlijk veel. Er moest geld in worden verzameld en de kerk was een jaar lang niet beschikbaar voor de zondagse eredienst. Een beslissing om dit in gang te zetten moest dan ook zorgvuldig worden genomen.

In de vergadering van kerkvoogden en notabelen van februari 1852 wordt het besluit om de kerk aan te besteden als volgt

De president deelt namens het collegie van kerkvoogden aan de vergadering mede dat tot de vernieuwing van het kerkgebouw volgens opgaaf en berekening van den Architect Looman, stadsbouwmeester te Deventer, en J.H. de Bruin, timmerbaas alhier, benodigd is eene som van f 11.600,00 dat echter die deskundigen hebben te kennen gegeven zich verzekerd te houden dat bij een Publieke aanbesteding de kosten niet te vollen zullen benodigd zijn.

Dat om tot de uitvoering van dit plan te geraken men over de volgende middelen kan beschikken als a uit het batig slot van het jaar 1850 f 1200,00, b uit vrijwillige bijdragen zoo wel binnen de Gemeente als Elders. Zie afschrift der Lijst van Intekeningen f 4500,00. Te zamen f 5700,00.

Dat er alszo nog ontbreken zouden een som van f 5900,00 welke men voorstelt op te nemen tegen een Rente van 4 ten Honderd, waarvan men alhier de gelden wel kan bekomen. Dat men zich voorstelt en zal verplichten om dat kapitaal in jaarlijkse termijnen van niet minder dan f 200,00 af te lossen, te beginnen over 1854 en zoo vervolgens, waartoe zoo wel als tot de betaling der rente men berekend in staat te zullen zijn door de gewone kerkelijke baten, zoo wel als door de vermeerdering der inkomsten van de Kerk, die te verwachten zijn uit de meerdere zitplaatsen welke de Kerk zal erlangen en waartoe groote behoefte bestaat.

Kerkvoogden stellen derhalve voor dat de vergadering zal bepalen,

1ste dat op de voorgestelde wijze tot de herbouw van het oude en

bouwwallige Kerkgebouw in deze gemeente zal worden besloten en

2° dat deze vergadering Kerkvoogden zal magtigen om tot de aanbesteding van een nieuw Kerkgebouw over te gaan, zoo wel als om een geldlening tot een bedrag van niet hooger dan f 5900,00 te sluiten. Alles met dien verstande dat daarop door tusschenkomst van het Provinciaal Collegie van toezigt op de administratie der Herv. Kerk in Gelderland, de goedkeuring van Heeren Ged, staten deser Provincie zal zijn verkreegen. Bovenstaande voorstel in overweging genomen zijnde zoo wordt dien overeenkomstig besloten, en zal extract deses aan gezegt Collegie worden toegezonden onder overlegging der teekening en van de begrooting der kosten.

De architect van de nieuwe kerk was P. Looman. Hij was stadsbouwmeester in Deventer. De kerk was in Gelderland het eerste kerkgebouw dat in de stijl van de neogotiek werd gebouwd. De kerkvoogden lieten alleen het schip vernieuwen omdat de toren vanwege de Staatsregeling 1798 eigendom was van de burgerlijke gemeente. Niet duidelijk is waarom de toren niet is vernieuwd.

Tijdens de nieuwbouw werden de kerkdiensten gehouden in de school. Wegens de beperkte ruimte werd de diensten slecht bezocht en was de opbrengst van de collecte laag. Dit werd gecompenseerd door een initiatief van de kerkvoogdij. Er werd besloten een collecte langs de huizen te houden.

Het was voor de plaatselijke kerk een enorme opgave om het benodigde geld binnen te krijgen. Dat lukte voor bijna de helft, de rest moest worden geleend. Het was dus logisch dat de kerkvoogdij de kosten aan de hoge kant liet schatten. Tegenvallers zouden immers grote problemen opleveren voor de financiering van het project. Nu kwam de kerk in het midden van de 19^e eeuw goed uit met het beschikbare budget en hield men regelmatig aanzienlijke bedragen over op de begroting. Toch bleef men voor het zekere kiezen door ook de te verwachten meeropbrengst van de verhuur van zitplaatsen alvast mee te rekenen.

Het provinciaal college van Toezicht van de kerk stemde na het voorstel tot nieuwbouw van de kerkvoogdij in met het voorstel tot de bouw van het nieuwe schip van de kerk.

Om verschillende redenen werden de kosten uiteindelijk bijna 12.000 gulden. Deze kosten werden gedekt door de volgende opbrengsten:

De eigen gemeenteleden tekenden tezamen voor 3299,06⁵ gulden in. (De ⁵ na het centenbedrag staat voor een halve cent.) Dominee Nijhoff had buiten Vaassen ook een aantal vrijwillige bijdragen gekregen, die samen 1237,37⁵ gulden bedroegen. Onduidelijk is wie de gevers waren van dit bedrag. Duidelijk is echter wel dat dominee Nijhoff bekenden en vrienden om een bijdrage had gevraagd.

De 5900 gulden werd geleend door aandelen van 200 en 100 gulden uit te geven aan gemeenteleden. Op de aandelen werd 4% rente vergoed.

De bouw van de kerk werd publiek aanbesteed en gegund aan aannemer P^h. Wegerif uit Apeldoorn. De bouw verliep echter langzamer dan gepland. Hierdoor was de aannemer een korting van 262,42⁵ gulden op de aanneemsom verschuldigd.

Vaassense Dorpskerk na restauratie in 2007

Inmiddels staat de huidige Vaassense Dorpskerk ruim 150 jaar in het centrum van het dorp. In 2007 is de kapconstructie van de kerk gerestaureerd. Tevens zijn

toen ook andere delen van de buitenkant meegenomen. De kerk staat er nu weer stralend bij.

Wim van 't Einde

Bronnen:

www.ecclesia-in-fasna.nl

www.geefomdekerk.nl

Ampt Epe 144, 145 en 146; een nieuwe kerk voor Vaassen, Wim van 't Einde, 2002, 2003

Boekzaal der Geleerde Wereld, juli 1852 en juni 1853.

Verslag kerkvoogdij februari 1852

©2007 Wim van 't Einde, Ampt Epe